

ضمیمه یک:

انواع تسهیلات مالی صندوق بین‌المللی پول برای کشورهای دچار بحران تراز پرداخت‌ها

صندوق بین‌المللی پول طیفی از ابزارها و راهبردها را برای کمک‌رسانی مالی به اقتصادهای دچار بحران طراحی کرده و در فواصل معین، کیفیت یا متناسب بودن ابزار مربوطه را با شرایط نوین اقتصاد جهانی مورد ارزیابی نقادانه قرار می‌دهد. از این رهگذر، تغییراتی در چارچوب مذکور پدید می‌آید تا درجه تاثیرگذاری امکانات و منابع تخصیص یافته به حداکثر برسد. در آخرین اقدام و به منظور پاسخگویی به چالش‌های جدید، هیات اجرایی صندوق از اواخر سال ۱۹۹۹ اقدام به بازنگری در برنامه تسهیلات اعطایی خود نمود و چهار نوع از تسهیلات منسوخ را حذف و تغییراتی در شرایط وام‌های باقیمانده به عمل آورد.

ترتیبات احتیاطی^۱ هسته و کانون سیاست‌اعطای تسهیلات صندوق را تشکیل می‌دهد و برای رفع بحران‌های کوتاه مدت تراز پرداخت‌ها طراحی شده است. بلژیک با دریافت ۵۰ میلیون دلار برای ترمیم ذخایر خود در سال ۱۹۵۲ اولین استفاده‌کننده از این نوع تسهیلات بوده است. تحت این فرمت، کشور متقاضی توان برداشت مبلغی معین برای دوره‌ای خاص (معمولاً ۱۸-۱۲ ماه) از حساب منابع عمومی صندوق را دارد.

۱ - Stand - By Arrangement (SBA)

تسهیلات تحت ترتیبات گسترده^۱ و جوهی برای حمایت از برنامه‌های اصلاح میان‌مدت اقتصادی (نوعاً ۴-۳ ساله) به کشورهای درگیر در مشکلات ساختاری^۲ تراز پرداخت‌ها و نیازمند مساعدت‌های میان‌مدت مالی پرداخت می‌گردد. سیاست‌های ساختاری قابل انجام همراه با تسهیلات تحت ترتیبات گسترده شامل کلیه اصلاحاتی است که از طریق آنها عملکرد اقتصاد بهبود می‌یابد؛ نظیر اصلاح مالیاتها و بخش مالی، خصوصی‌سازی شرکت‌های دولتی و افزایش انعطاف‌پذیری بازار کار. کنیا در سال ۱۹۷۵ اولین استفاده‌کننده از این تسهیلات بود.

از اواخر دهه ۱۹۷۰ صندوق وام‌های انحصاری با بهره‌های بسیار پایین برای فقیرترین اعضای خود در نظر گرفته تا به این کشورها کمک کند به رشد پایدار اقتصادی و شرایط قابل دوام بخش خارجی برسند و در کل، استانداردهای زندگی خود را بهبود بخشند. این وام‌ها که تحت عنوان تسهیلات رشد و کاهش فقر^۳ آرایه می‌شود، از نوامبر ۱۹۹۹ جایگزین تسهیلات افزایش تعدیل‌های ساختاری^۴ شده است. بهره این وام‌ها یارانه‌ای بوده و مابه‌التفاوت آن از محل فروش طلای صندوق در دوره‌های قبل و وام‌ها و امتیارات بلاعوض اعطاشده به صندوق توسط برخی اعضا تامین می‌شود.

از اواخر دهه ۱۹۹۰ صندوق تسهیلاتی را برای کمک به کشورهایی که به هر دلیلی به یکباره اعتماد به بازارهایشان در میان سرمایه‌گذاران بین‌المللی و داخلی خدشه‌دار شده و دچار افت جریان سرمایه می‌شوند، در نظر گرفت. این وام‌ها به

۱ - Extended Fund Facility (EFF)

۲ - مشخصاً مشکلاتی که دوره اصلاح آنها بیش از اصلاح دیگر ضعف‌های اقتصاد کلان زمان می‌طلبد.

۳ - Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF)

۴ - Enhanced Structural Adjustment Facility (ESAF)

تسهیلات تکمیل ذخایر^۱ موسوم بوده و علاوه بر بهره معمول دیگر وام‌های صندوق، مشمول بهره اضافی و جریم‌های نیز می‌باشد.

در سال ۱۹۶۳ صندوق تسهیلات تامین مالی جبرانی^۲ را برای آن دسته از صادرکنندگان مواد خام و کالاهای اولیه که به دلیل افت یکباره قیمت در بازارهای جهانی در تنظیم ترازپرداخت‌های خود دچار مشکل شده‌اند، طراحی نمود. در تکمیل این رویه از سال ۱۹۸۱ واردکنندگان غلات که از افزایش موقتی قیمت‌های جهانی متضرر شده‌اند نیز مشمول این دسته از تسهیلات گردیدند.

در اواسط دهه ۱۹۷۰ و هنگامی که بحران انرژی روی داد، صندوق برای به گردش درآوردن مازاد درآمد کشورهای صادرکننده نفت و تامین مالی افزایش هزینه‌های مربوط به نفت کشورهای واردکننده، اقدام به اعطای تسهیلات نفتی^۳ نمود. دوره پرداخت این اعتبارات تنها سال‌های ۷۶-۱۹۷۴ بود.

خطوط اعتباری مشروط^۴ به اعتبارات مشروط، موکول و دفاعی اطلاق می‌شود که کشورها را قادر می‌سازد سیاست‌های قوی اقتصادی را در مقابل بحران‌های فوری به کارگیرند تا در صورت سرایت بحران از دیگر کشورها، بتوانند در کوتاه مدت از اعتبارات صندوق استفاده نمایند.

از سال ۱۹۶۲ برای کمک به کشورهایی که مبتلابه بلایای طبیعی ناگهانی و غیرقابل پیش‌بینی می‌شوند، تسهیلات کمکی فوری^۵ طراحی گردید. از سال ۱۹۹۵

۱ - Supplemental Reserve Facility (SRF)

۲ - Compensatory Financing Facility (CFF)

۳ - Oil Facilities (OF)

۴ - Contingent Credit Lines (CCL)

۵ - Emergency assistance

دامنه پوشش این اعتبارات به کشورهایی که در اثر جنگ تاسیسات و ظرفیت‌های اداری و نهادی خود را از دست می‌دهند، بسط یافت.

فهرست منابع مورد استفاده:

- ۱- گزارش‌های اداره سازمان‌ها و مطالعات بین‌المللی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سال‌های مختلف.
- ۲- گزارش‌های هیئت ماده چهار صندوق بین‌المللی پول درباره اقتصاد ایران، سال‌های مختلف.
- ۳- "The Role of the IMF", unit ۳ of Financial Programming & Policies, IMF Institute, ۲۰۰۴.
- ۴- "What Is the International Monetary Fund?" Unit ۳ of Resources, IMF Institute, ۲۰۰۴.
- ۵- "The Fund's Strategic Direction", IMF, Sep. ۲۰۰۴.
- ۶- "Ministers Call for Bold Actions to Sustain Global Economic Recovery," IMF – World Bank Annual Meetings, IMF Survey, Oct. ۲۰۰۴, Vol.۳۳, No. ۱۸.
- ۷- "Report to the Managing Director to The International Monetary and Financial Committee on the IMF", Policy Agenda, Oct. ۲۰۰۴, IMF.